

■ Кінакрокі

ГЭТА НЕ «МЫ»

Альманах маладых рэжысёраў нацыянальнай кінастудыі: чаго чакаць?

«Беларусьфільм» загарыў пра зборнік кароткаметражак маладых рэжысёраў яшчэ тады, калі гэта было толькі ідэяй, хаця ўжо стала звычайным пра новую стужку кінастудыі даведвацца толькі з нагоды яе выхаду ў пракат. Дырэктар кінастудыі Ігар Поршнеў згадваў будучы альманах пры кожнай магчымасці, і гэта сапраўды гучала цікава ў свеце рэпутацыі «Беларусьфільма» як бюракратызаванага паглынальніка бюджэтных сродкаў, які стварае хіба што фільмы пра вайну, серыялы і няўдалыя баевікі. А тут — праца адразу для некалькіх дэбютантаў, магчымасць для рэжысёраў-пачаткоўцаў папрацаваць на вялікай «кінафабрыцы» і сам факт цікавасці да маладога погляду. Нарэшце ідэя звалючынавала да паказу на вялікім экране — гатовы альманах «Мы», які складаецца з пяці навел, быў упершыню прадстаўлены публіцы на кінафестывалі «Лістапад».

Праўда, на справе альманах не тое каб складаецца з дэбютаў, хіба што з дэбютаў менавіта ў ігравым кіно. Яўген Сяцко, які зняў навелу «Падарунак Санта-Клауса», — даўно не навічок у беларускім кінематографіі і ў прыватнасці на «Беларусьфільме». Аўтарка кароткаметражкі «Спадарожнік» Настасся Мірашнічэнка — ужо знаная дакументалістка, якая ў гэтыя дні паказвае свой новы фільм на найпрэстыжнейшым фестывалі дакументальнага кіно IDFA ў Амстэрдаме. Атрымліваецца, якой-ніякой вартай прыступкай удзел у працы над альманахам стаў толькі для трох рэжысёраў з пяці. Гэта, канешне, сумна, бо паказвае на тое, што на конкурсе праектаў — а для альманаха рэжысёры з іх ідэямі адбіраліся падчас адмысловых сустрэч сяброў камісіі — ад у поўным сэнсе слова дэбютантаў не хпіла вартых сцэнарыяў.

Я ўсё яшчэ не разумею, што ў гэтым прыныпова новага і важнага для «Беларусьфільма», апроч таго, што некаторыя навелы маніпулююць флешбэкамі і мастацкімі кінасродкамі.

Але і з тых сцэнарыяў, якія камісія ў выніку адабрала, таксама не кожны назавеш «вартым». Мне складана патлумачыць, як зборнік дэбютаў у 2017 годзе пачынае найцямна для сучаснага кантэксту агітка са звышнатуральнай наіўнасцю, знешнім «глянцам» і начытаннем акцэрамі штампаваных фраз. Як сюжэт, у якім рамантаваны беларус з яго драмікамі параўноўваецца з увасобленым у камічным вобразе немцам, можа ўспрымацца ўсур'ёз, і як гэта трапляе на экран? Чаму сталыя традыцыі савецкага агітмастацтва адраджаюцца ў сучасным свеце, дзе пануюць каштоўнасці талерантнасці і карэктнасці? Альманах пачынаецца з навелы Яўгена Сяцко «Падарунак Санта-Клауса» — на мой погляд, не проста недарэчнай, але нават ганебнай.

Немец на беларускім чыгуначным вакзале, сустрэўшы сваю знаёмую, святдома пакідае чамадан, які ў выніку крадзе малады беларус. Унутры чамадана аказваецца дзяўчына з Масквы, якая спадзівалася з'ехаць з каханым немцам на яго радзіму. Зразумела, што пакуль героі спрабуюць усё раздуліць, у дзяўчыны нараджаюцца пачуцці да беларуса, і яна кідае свайго немца, закрывшы яго ў чамадане. І гэта

нават не спойлер, таму што канцоўка становіцца зразумелай ад самага пачатку.

З такім лубачным падыходам дысануе кароткаметражка Настасі Мірашнічэнка «Спадарожнік», дзе прысутнічаюць псіхалагізм, звышнатуральнасць і кінематаграфічная эфектнасць. Малады чалавек едзе ў цягніку на пахаванне бацькі і свайму спадарожніку кажа, быццам едзе пераканацца, што бацька (а ён у свой час кінуў іх з маці) «падох». У спадарожніка ёсць свая гісторыя, якая для апоўдню галоўнага героя становіцца часткай пазла...

У параўнанні з папярэдняй навелай, што з'яўляецца пэўным знакам мыслення мінулага стагоддзя, «Спадарожнік» добра карэлюецца з сучаснай тэларантнасцю, прырода якой — у адмаўленні катэгарычнасці. Гісторыя якраз сцвярджае, што мараль любога кшталту чалавечых учынкаў не бывае адназначнай. Да таго ж свой фільм аўтарка аздобіла лейтматывам, флешбэкамі і візуальнай прыгажосцю, што не менш іграе на карысць шаблоннай гісторыі.

Мне складана казаць пра навелу «Дыялог» Надзеі Абрамчук, якая не атрымалася ні драматургічна, ні кінематаграфічна, як складана сказаць, наколькі рэжысёры альманаха ў агромністай сістэме кінастудыі пачувалі сябе самастойнымі. Кароткаметражка расказвае пра дзяўчынку, якая церпіць ад неналаджанай камунікацыі з увесь час раздражнёнай маці і абмяркоўвае гэта з сабакам. Вось уласна і ўсё.

Дзіўна для маладога рэжысёра маралізатарскай атрымалася гісторыя «Лялька», знятая Арсеніем Ільных. Галоўны герой, марнатравец жыцця, сустракае ў трамваі дзяўчыну, што чатыры гады таму была ў яго закаханая і якую ён непрыгожа кінуў. Дзяўчына ўзгадвае пра сваё ўладкаванае жыццё, мужа і трохгадовую дачку. А пасля таго, як эмацыянальна сыходзіць і забываецца на ляльку, малады чалавек разумее, што яго жарт

пра тое, што трохгадовая дачка можа быць толькі яго дачкой, — не жарт. І ў яго свядомасці ўсё пераварочваецца.

Навелу «Брачо» Кірыла Ярохіна распавядае пра двух адзінокіх — у нейкім сэнсе падобных і ў той жа час вельмі адрозных — хлапцоў, якія сустрэліся на мосце над вакзалам і разам перажылі цэлую драму, што ўвогуле скончылася трагедыяй. Самы складаны для пераказу сюжэт і самы незразумелы матэрыял для высноў. У напісанні сцэнарыя, дарэчы, удзельнічаў небезвядомы драматург Дзмітрый Багаслаўскі, і сапраўды, «Брачо»,

які і «Спадарожнік», — не проста лінейная гісторыя. Гульня з часам, знакі звышнатуральнага свету, метафары зрабілі карціну крыху цікавейшай глядацкаму погляду і розуму.

З лубачным падыходам дысануе кароткаметражка Настасі Мірашнічэнка «Спадарожнік», дзе прысутнічаюць псіхалагізм, звышнатуральнасць і кінематаграфічная эфектнасць.

Зборнік кароткаметражных работ маладых аўтараў падаваўся як пераможная ідэя кінастудыі, пяць фестывальных фільмаў у адным, малады погляд і так далей. Але я ўсё яшчэ не разумею, што ў гэтым прыныпова новага і важнага для «Беларусьфільма», апроч таго, што некаторыя навелы маніпулююць флешбэкамі і мастацкімі кінасродкамі. Калі на экране масквічка прадказальна аддае перавагу беларусу перад немцам; калі галоўны герой у канцы разумее, што толькі што размаўляў з бацькам, праз знаёмы жэст; калі дзяўчыны прыемней размаўляць з сабакам, чым з маці; калі два персанажы ў геаграфічна розных кропках замілавальна глядзяць на адно і тое ж неба; калі з'яўленне анёлаў і затухлая ракета-

■ Фестываль

Паслялістападныя рэфлексіі не пра кіно

Прайшло толькі два тыдні з закрыцця «Лістапада», а ён ужо падаецца справай мінулага, хаця, як вядома, падрыхтоўка да кінафестывалу пачынаецца ўжо на наступны дзень пасля заканчэння папярэдняга. То-бок гэта ўжо і сучаснасць, і будучыня ў тым ліку. Нарэшце, хочацца сказаць не толькі пра кіно, якое мы тонамі глядзім падчас форуму, але і пра значэнне самога «Лістапада». Сёлета рэальны вобраз фестывалу паўстаў у яшчэ большым дысанансе з тым, што ён амаль ніяк не прадстаўляецца за мяжой: маючы такое высакласнае мерапрыемства, краіна магла б яго праславіць і ўкласці гэтую славу ў свой імідж.

Адзін з гасцей кінафестывалу, які з адной еўрапейскай краіны ўпершыню прыехаў у Мінск, сказаў, што быў прыемна здзіўлены, бо рэальная Беларусь аказалася дыаметральна адрознай ад яго ўяўленняў. Маўляў, мы тут і адзенне маем, якое хочам, і на аўтамабілях ездзім. Складана ўявіць, які вобраз нашай краіны меў пры сабе запрошаны рэжысёр, але яго прыклад лішні раз нагадвае, што нам трэба паклапаціцца пра свой імідж за мяжой.

Якраз «Лістапад» — элітна падзея, што дае замежным гасцям адпаведны ўражанні, якія яны вязуць дадому, — быў бы добрым укладам у імідж станоўчы. Інфармацыя пра яго пакуль распаўсюджваецца сарафанным радыё сярод творчых людзей, якія — так — маюць большую за звычайнага чалавека сферу ўплыву. Але гэтага недастаткова: можна сказаць, пра «Лістапад» ведае пэўнае кінематаграфічнае кола і нехта з творчага асяродку ў цэлым, але не больш. І мала, каб проста ведалі, трэба стварыць з гэтага брэнд, праз які і Беларусь будзе больш даступна звычайнаму чалавеку. Мінскі кінафестываль можна без перабольшвання лічыць прамнем святла, які мог бы падсвятліць рэпутацыю Беларусі, але складаецца такое ўражанне, што краіна яго каштоўнасці не разумее і — што больш крыўдна — не імкнецца выкарыстаць.

А пытанне гэта да бюджэту фестывалу, які дазволіў бы «агарнуць» выдатную кінапраграму, якая кожны год з неверагодным у тым ліку энтузіязмам адбіраецца праграмнымі дырэктарамі «Лістапада» і прымушае гасцей агучваць задаваленыя каментарыі, у адпаведную па якасці абгортку з цырымоніяй і вечарын. І асобна — да бюджэту на раскрутку фестывалу за мяжой.

Пакуль жа сітуацыя падобна да таго, што «Лістапад» дзяржавай успрымаецца як шараговы паягальнік на рэсурсы. Краіна не разумее, што не толькі «Лістападу» патрэбны дзяржаўныя грошы, але і дзяржаве — проста адчайна — патрэбен «Лістапад». Але адкрываем раздзел «Каманда» на сайце кінафестывалу і бачым у ім сціпую колькасць у пятнаццаць чалавек, якія цягнуць на сабе арганізацыю, складанне праграм, камунікацыю з гасцямі, адказнасць за якасць і «ідэалогію» «Лістапада» (для буйнога мерапрыемства гэта катастрофічна маленькі штат). Тут жа ўспамінаем цяжкую кадрую і новыя твары, якія штогод з'яўляюцца на «Лістападзе» замест папярэдніх і ўсё пачынаюць нанова. Тут жа ўспамінаем словы дырэктара «Лістапада» Анжалікі Крашэўскай на выніковым круглым стала пра тое, што бюджэт сёлета гэта кінафестывалу быў самы маленькі за апошнія восем гадоў працы.

Якраз на круглым стала, які штогод праводзіцца пасля кінафестывалу з удзелам партнёраў, у тым ліку Міністэрства культуры, сёлета апроч звычайнага абмену меркаваннямі прагучаў эмацыянальны спіч Анжалікі Крашэўскай. Пра тое, што складана працаваць з пастаяннымі думкамі пра бюджэт, надзвычайнай эканоміяй і ў страшэнным цэйтнэце з-за таго, што не хапае супрацоўнікаў. Набалела.

Трэба разумець, што энтузіязм, які адыгрывае вялікую ролю ў стварэнні «Лістапада», мае ўласцівасць вычэрпвацца; што такая выбітная падзея, як Мінскі міжнародны фестываль, па вызначэнні не павінна існаваць у няпэўнасці і падпісваць дакументы на фінансаванне за некалькі дзён да фестывалу (пра што мы зноў пачулі на круглым стала); што калі ў жыцці краіны здараецца нешта надзвычайнае — гэта адразу трэба развіваць і выкарыстоўваць на сваю карысць.

Пакуль жа «Лістапад» — не толькі не брэнд для замежнікаў, але і terra incognita для саміх беларусаў. Чаму гэты абсурд стаў часткай нашага жыцця — патлумачыць складана.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ. katsyalovich@zviazda.by

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ. katsyalovich@zviazda.by